

MITJANS I CONSTRUCCIÓ D'IMATGE: ON QUEDEN LES DONES?

DAFNE PLOU

Buenos Aires, Argentina

A la comèdia francesa "Com una imatge" (*Comme une image*), de la intel·ligent directora Agnès Jaoui, el personatge de Lolita ha de lluitar amb un cos que traeix els canons de la bellesa actuals i que, ella creu, allunya l'interès dels altres del que en ella destaca: el cant coral, amb una veu meravellosa. Grassa, amb trets comuns, sense gràcia, mal vestida, Lolita ens fa pensar en les mil i una formes que ha pres la discriminació vers la dona a la nostra societat. No importa la intel·ligència, ni les qualitats, ni els estudis acadèmics, ni els resultats, ni la simpatia, ni el valor per afrontar la vida si no es presenten en un bon envàs. El discurs dominant mostra a cada dona que la imatge és prioritària i que han de posar totes les seves forces en aconseguir la perfecció física i conservar-la.

Si tot es quedés en l'anècdota potser podríem tractar l'afer com una cosa passatgera i sense més importància. Però a l'Argentina, on es realitza la major quantitat de cirurgies estètiques del món en relació al nombre d'habitants, també les estadístiques ens assenyalen que l'anorèxia i la bulímia provoquen estralls entre milers d'adolescents i joves que es convencen que només seran acceptades i estimades si s'ajusten a les mides i al "look" perfecte.

En aquest segle XXI semblaria ser que el control sobre el cos de les dones ja no passa per la repressió de la seva sexualitat, sinó per ajustar-se a un model físic pràcticament inassolible, la realització i conservació del qual porta hores de dedicació i esforç i, fins i tot, una bona inversió de diners. Els mitjans de comunicació reforcen aquesta imatge, generant una distorsió important de necessitats i expectatives. Un exemple d'aquesta vulgarització del cos de la dona el va oferir per televisió una jove que s'acabava de fer un empelt mamari. "Sóc feliç amb aquesta cirurgia. Ara els homes ja no em miren als ulls, em miren al pit". Sentir-se objecte també és un pas en el camí a la felicitat?

Trencant la dominació del mercat

La penetració d'aquestes imatges de dones *cossificades* acompanya la imposició d'una visió neoliberal del món i de l'economia. Els patrons de bellesa que es

difonen pels mitjans de comunicació globalitzats són components de la cultura mercantil dominant. A través del cine, la televisió, les revistes de moda i la publicitat –la qual cada dia té més pes en la conformació de comportaments i gustos universals–, aquest model s'associa, al mateix temps, a l'èxit, al poder i al diner. Sembla que només val allò que dona guanys, i la bellesa es pot convertir en un factor per aconseguir-ho. Si hi afegim el vell estereotip que els bonics són els bons i els lletjos els dolents, en traiem un resultat força desafortunat.

Però, podem pensar en una comunicació que no reflecteixi les diferents dones i homes que integren la nostra societat, ni la seva diversitat cultural, ni les seves necessitats socials, ni els seus drets econòmics i els dels seus pobles? Serà possible que quedin fora de les filmadores, dels vídeos, dels CDROM, de les gravadores, de les ràdios i d'Internet les imatges i les veus que mostren les dones participant en la vida dels seus països, en els moviments socials, en les expressions culturals pròpies dels seus pobles i en la resistència al model econòmic i cultural que pretén imposar-se?

El moviment de dones i feminista va aconseguir incloure la secció J, sobre "Dona i Mitjans de Comunicació", a la Plataforma d'Acció de Beijing, que va ser resultat de la IV Conferència Mundial de la Dona celebrada amb l'auspici de les Nacions Unides a la capital xinesa el 1995. En fer-ho, es va pensar tant en la necessitat que la societat sencera treballi per superar la imatge estereotipada de la dona als mitjans de comunicació, incloent-hi els propietaris dels mitjans, com en exigir una plena participació de les dones en la nova era de la comunicació digital que aleshores tot just començava. Que la Plataforma de Beijing parli amb tanta claredat de l'accés de les dones a l'ús i producció de continguts usant les noves tecnologies de la informació i de la comunicació, sens dubte ens mostra un moviment de dones atent als nous desenvolupaments mundials i disposat a anar ocupant espais allà on es prenen les decisions que són fonamentals per l'avenç dels seus drets i per un desenvolupament amb igualtat d'oportunitats i equitat en els resultats.

La lluita de les dones, dels indígenes, dels camperols sense terra, de les víctimes de la discriminació racial, cultural i ètnica, dels ecologistes, dels aturats, dels joves, ens parla d'actors socials que exigeixen reconeixement. Els avenços aconseguits d'uns anys cap aquí per les noves tecnologies de la informació i de la comunicació han obert possibilitats importants per fer visibles les aportacions d'aquests moviments i la participació i el protagonisme de les dones en tots ells.

Per una altra comunicació possible

Per construir una comunicació amb perspectiva de gènere, s'haurà de tenir en compte que és necessari trencar el discurs de la cultura dominant que continua assignant determinades funcions, característiques i comportaments a les dones sense reconèixer que el poder patriarcal, a les nostres societats, continua essent fort, i encara pot silenciar o fer invisibles les veus i les imatges que el qüestionen.

La informació a la qual dóna importància la societat es genera i es transmet als mitjans. També és on es formulen, s'enforteixen i s'alimenten els moviments d'opinió pública, que en l'actualitat estan substituint els moviments polítics. És per aquest motiu que existeix la necessitat que els mitjans representin de forma apropiada el pluralisme d'imatges i de discursos que es generin a la societat, sense discriminacions de cap tipus.

El dret a la comunicació exigeix pluralitat de fonts d'informació i dels seus mitjans expressius, i una gestió democràtica i transparent de les polítiques de comunicació perquè les imatges i les veus que es transmetin no es quedin encallades en un únic model, aquell que la globalització neoliberal vol digital, refermant vells poders jeràrquics fins i tot en les relacions entre homes i dones. Com va assenyalar un col·lega de la ràdio en el darrer Fòrum Social Mundial, "perquè un altre món sigui possible una altra comunicació és indispensable".

Davant de tot això, valdrà la pena esforçar-se per assolir la bellesa? Les dones que lluiten pels seus drets i per una societat millor saben que l'esforç s'ha de posar en una altra part, en la construcció de models que qüestionin el poder d'un sexe sobre l'altre, que trenquin amb la privatització de valors i de sentiments i amb les regles d'un mercat que fa estona que es va oblidar de la solidaritat i dels drets dels pobles. Juntament amb els seus companys de camí sabran construir relacions en les quals la bellesa es reflectirà en cada dona i en cada home que se sentin plens, segurs i estimats mirant-se als ulls i no pas *cossificant*, precisament, els seus cossos.

QUIN FORMAT?

RICHARD STALLMAN

Per a Richard Stallman, creador del moviment de software lliure, les patents d'idees informàtiques són "obstacles per al desenvolupament", i defensa la lliure circulació del coneixement informàtic.

Els formats i protocols secrets són un dels mètodes que els desenvolupadors de software privatiu utilitzen per controlar els usuaris i evitar que nosaltres desenvolupem software interoperable (programes que funcionen en diferents sistemes). Si emmagatzemu la vostra informació en un format d'arxiu secret, com ara Word, el desenvolupador d'aquest format controla l'accés a les vostres dades. Si utilitzeu formats o protocols secrets per comunicar-vos amb els altres, els estareu pressionant perquè utilitzin el mateix software propietari. A la pràctica, la companyia fa servir el seu poder perquè vosaltres l'ajudeu a estendre'l sobre els altres, un fenomen conegut generalment com a "efecte de xarxa".

D'aquí en ve la campanya contra l'ús de formats com Word. Microsoft té el costum de canviar aquest format cada pocs anys, com una manera de forçar els usuaris a actualitzar-se. Ara que Microsoft ha identificat el software lliure com el seu principal competidor, canviar de format també li proporciona una forma d'evitar la interoperativitat. Necessitem reduir el poder de Microsoft ara, abans que faci servir aquest poder. La manera de fer-ho és no llegint els arxius de Word que la gent li envia.

Irònicament, tot això és una cosa força lletja que Adobe encara no ha fet. PDF és un format l'ús del qual es pot acceptar, perquè n'existeix documentació pública i funciona amb molts de programes, inclòs el software lliure. La versió més nova inclou algunes característiques que estan patentades als EUA i que ho seran a Europa si la UE permet les patents de software. Afortunadament, es tracta de característiques poc emprades.

Així que, si algú li envia un arxiu de Word no el llegeixi. Demani-li que l'envii com un text normal, HTML, PDF o RTF. L'administració pública no hauria d'usar mai aquest format o qualsevol que sigui secret per comunicar-se amb els ciutadans i altres organismes. Només s'haurien d'usar formats amb documentació pública que tothom pugui emprar.